

Upitnik o izvođenju nastave na daljinu na visokim učilištima

u periodu od 26. 3. 2020. do 1. 4. 2020.

travanj, 2020.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja, upitnikom poslanim na adrese elektroničke pošte svih visokih učilišta evidentiranih u Upisniku visokih učilišta, prikupilo je podatke o izvođenju nastave na daljinu na visokim učilištima. Upitnik je na predmetne adrese poslan 26. ožujka 2020. godine i bio dostupan za ispunjavanje zaključno do 1. travnja 2020. godine.

Od ukupno 132 visoka učilišta upisana u Upisnik visokih učilišta, 106 (80 %) je odgovorilo na upitnik (91 javno visoko učilište i 15 privatnih visokih učilišta).

Upitnik je sadržavao tri cjeline:

I. Organizacija rada i vrednovanje u sustavu nastave na daljinu u okviru koje su bila postavljena sljedeća pitanja:

Koje ste nove resurse nabavili za nastavu na daljinu?

U kojoj mjeri nastavnici i studenti sudjeluju u nastavi na daljinu?

Jeste li sve kategorije studenta uključili u nastavu na daljinu (izvanredne, poslijediplomske studente i sl.)?

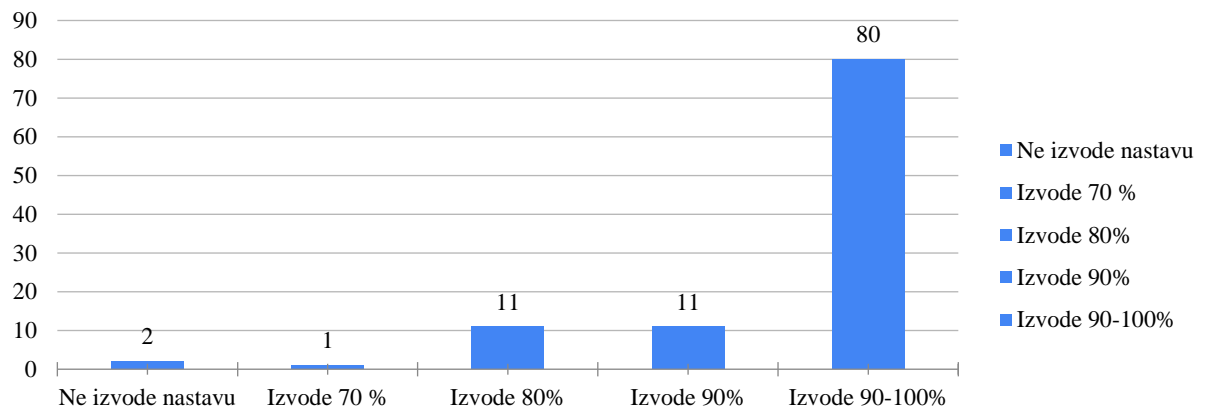
Imate li uspostavljen sustav praćenja rada i vrednovanja studenata na razini ustanove?

Sva visoka učilišta u upitniku su navela da u nastavi na daljinu koriste, pored sustava Merlin ili vlastitih sustava za održavanje nastave na daljinu, dodatne online platforme dostupne bez naplate (Microsoft Teams, Zoom, Webex, Big Blue Button, Jitsi Meet, Skype, YouTube, OBS, Google učionica i druge). Manji broj visokih učilišta (njih 30) navodi da su za potrebu organizacije morali kupiti dodatne resurse. Uglavnom se to odnosi na manju količinu prijenosnih računala, mikrofona, kamera te na licence.

Na pitanje *u kojoj mjeri nastavnici i studenti sudjeluju u nastavi na daljinu* veliki broj visokih učilišta očitovao se da su svi nastavnici educirani za online izvođenje nastave ili da svi imaju mogućnost izvođenja ovakvog oblika nastave, a neki od odgovora su: puno, u velikoj mjeri, većina i slično. Na isti način su se izjasnili i o sudjelovanju studenata u online nastavi, iako se većina u okviru ovog dijela pitanja nije ni na koji način referirala na studente. U skladu s navedenim, visokim učilištima preporučujemo anketiranje studenata u svrhu zaprimanja povratnih informacija koje će im omogućiti planiranje sljedećih aktivnosti koje se pred njima postavljaju.

Slijedeći analogiju odgovora moguće je prikazati sudjelovanje nastavnika (i studenata) u nastavi na daljinu na sljedeći način: Svi - 100% (nastavnici i studenti); Gotovo svi - 90%; U velikoj mjeri - 80% i Puno – 70% što se može vidjeti na sljedećem grafičkom prikazu:

U kojoj mjeri nastavnici i studenti sudjeluju u nastavi na daljinu?

Odgovori u kojima se navodi da se ne izvodi nastava na daljinu odnose se na dva visoka učilišta Sveučilišta u Zagrebu koji zbog potresa u Zagrebu u tjednu kada su se prikupljali podatci nisu izvodili nastavu na daljinu.

Sva visoka učilišta navela su u upitniku da izvode nastavu na preddiplomskoj i diplomskoj razini za redovite i izvanredne studente. Svega je nekoliko odgovora vezano uz poslijediplomsku razinu i to da su pripreme i za tu kategoriju studenata u tijeku tamo gdje se trenutačno nastava na daljinu ne izvodi.

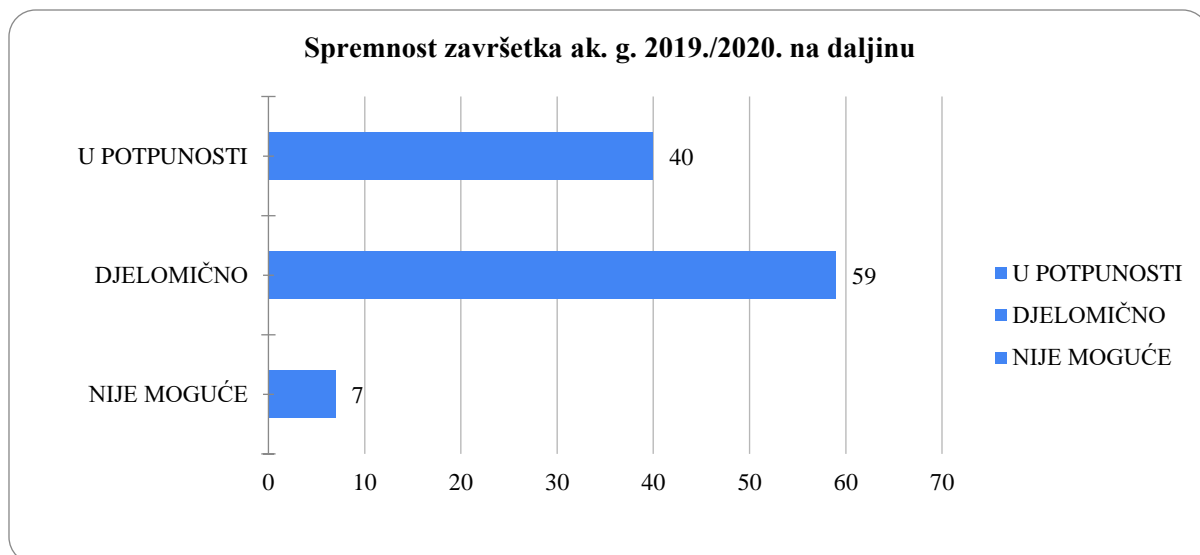
Vezano uz uspostavljen sustav praćenja rada i vrednovanja studenata na razini ustanove, više od 70 % visokih učilišta odgovorilo je da imaju uspostavljen sustav praćenja rada i vrednovanja studenata, dok su svi ostali u postupku uspostavljanja rada. Svjesni činjenice da je vrednovanje posebno osjetljiva tema u nastavi na daljinu, Ministarstvo je u petak **3. travnja 2020. godine objavilo Upute** o vrednovanju i ocjenjivanju tijekom nastave na daljinu – za učitelje, nastavnike i profesore, ali dijelom i za roditelje/staratelje i učenike (u daljnjem tekstu Upute). Upute je moguće pronaći na poveznici <https://mzo.gov.hr/vijesti/upute-za-vrednovanje-i-ocjenjivanje-tijekom-nastave-na-daljinu/3654>.

Iako je Uputa najvećim dijelom namijenjena osnovnim i srednjim školama, sastavni dio Upute je i preporuka visokim učilištima, koja može pomoći i profesorima i studentima, u skladu s tehnološkim mogućnostima i procijenjenoj razini kompetencija profesora i studenata. U skladu s Uputom, „*virtualno okruženje odlično je mjesto za vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje, ali kod vrednovanja naučenog poželjno je napraviti odmak od standardnih metoda vrednovanja u razredu i vrednovati ono što je bitno.*“ Visokim učilištima preporučuje se prilikom vrednovanja naglasak staviti na bitne sadržaje i upotrebu metoda vrednovanja koje su povezane sa zadanim ishodima učenja predmeta. U tom smislu preporuča se korištenje projektnih i problemskih zadataka, istraživačkih radova, izrada programa, portfolija, konstrukcija, kao i kritičkih osvrti, analiza i preglednih radova.

II. **Mogućnosti završetka akademske godine u sustavu na daljinu** u okviru kojeg su se postavila sljedeća pitanja:

Procjena spremnosti za završetak akademske godine u sustavu na daljinu:

- Moguće je u potpunosti završiti ak. god. korištenjem sustava na daljinu.*
- Moguće je djelomično završiti ak. god. korištenjem sustava na daljinu.*
- Nije moguće završiti ak. god. korištenjem sustava na daljinu.*

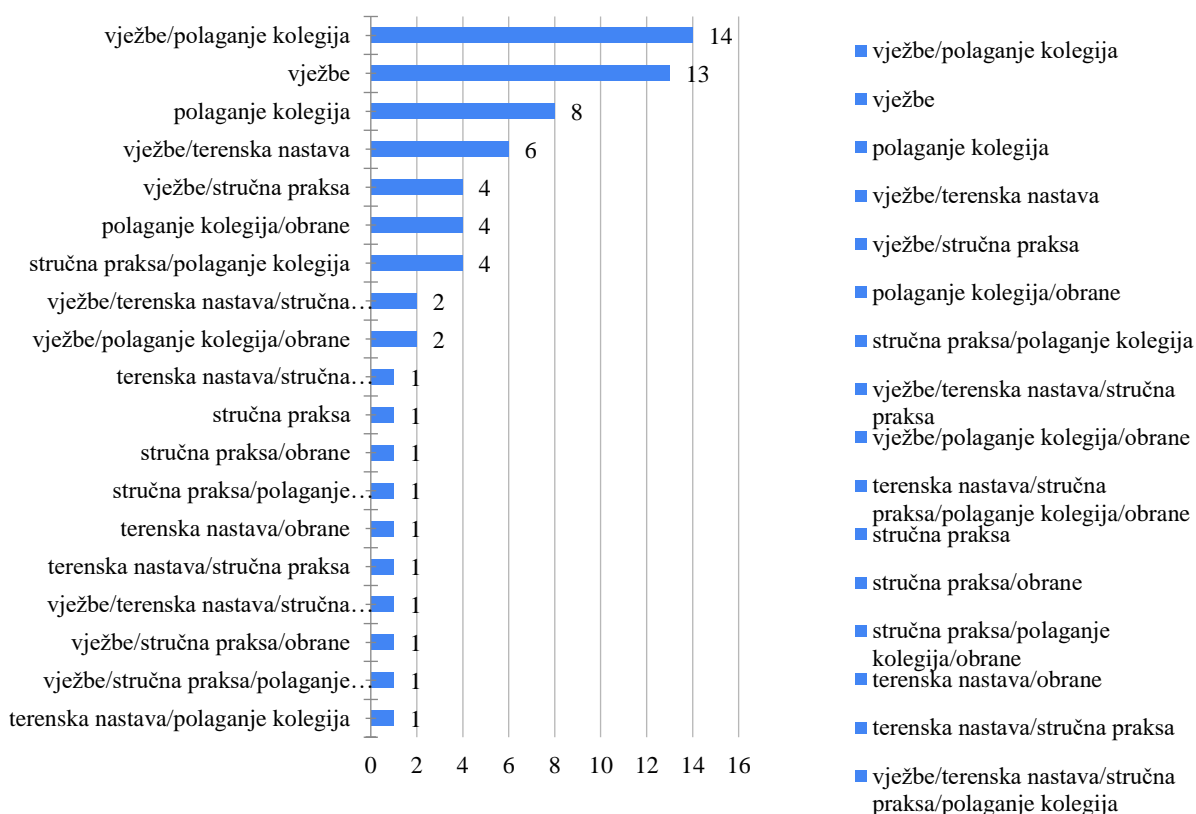
Zanimljiv je podatak da se među sedam visokih učilišta koja su navela da *nije moguće završiti nastavu na daljinu* nalazi pet visokih učilišta iz područja društvenih znanosti, jedan iz tehničkog područja te Sveučilište Sjever.

Osnovni razlozi zbog kojih nije moguće ili je djelomično moguće završiti akademsku godinu na daljinu, mogu se grupirati na sljedeći način:

- U STEM području razlozi su uglavnom veliki udio vježbi, stručne prakse, laboratorijski rad, kliničke vježbe, specijalizirane računalne vježbe te terenski rad koji su navedeni u izvedbenom planu i programu i koje nije moguće izvesti na daljinu .
- Umjetničkom području nastava podrazumijeva skupnu umjetničko-nastavnu produkciju koju nije moguće izvesti "na daljinu".
- U društveno-humanističkom području glavne opaske odnose se na nepostojanje uspostavljenog sustava nadzora i kontrole pisanih i usmenih ispita, a posebice otežano kod velikog broja studenata i načina provođenja ispita.

Na sljedećem grafičkom prikazu sistematizirani su odgovori na to pitanje.

Razlozi nemogućnosti izvođenja nastave u potpunosti online

Visoka učilišta predložila su i nekoliko mjera:

- Ako mjere potraju, kolegije koje nije moguće provesti na daljinu prenijeti u narednu godinu studija i relaksirati uvjete uspješnosti studiranja (55 ECTS) i uvjete napredovanja pojedinog studijskog programa.
- Omogućiti studentima da kolegije prenesu u sljedeću akademsku godinu bez troškova (po ECTS bodovima).
- Aktivnosti prolongirati za kasnije tjedne semestra (ljetno/jesen).

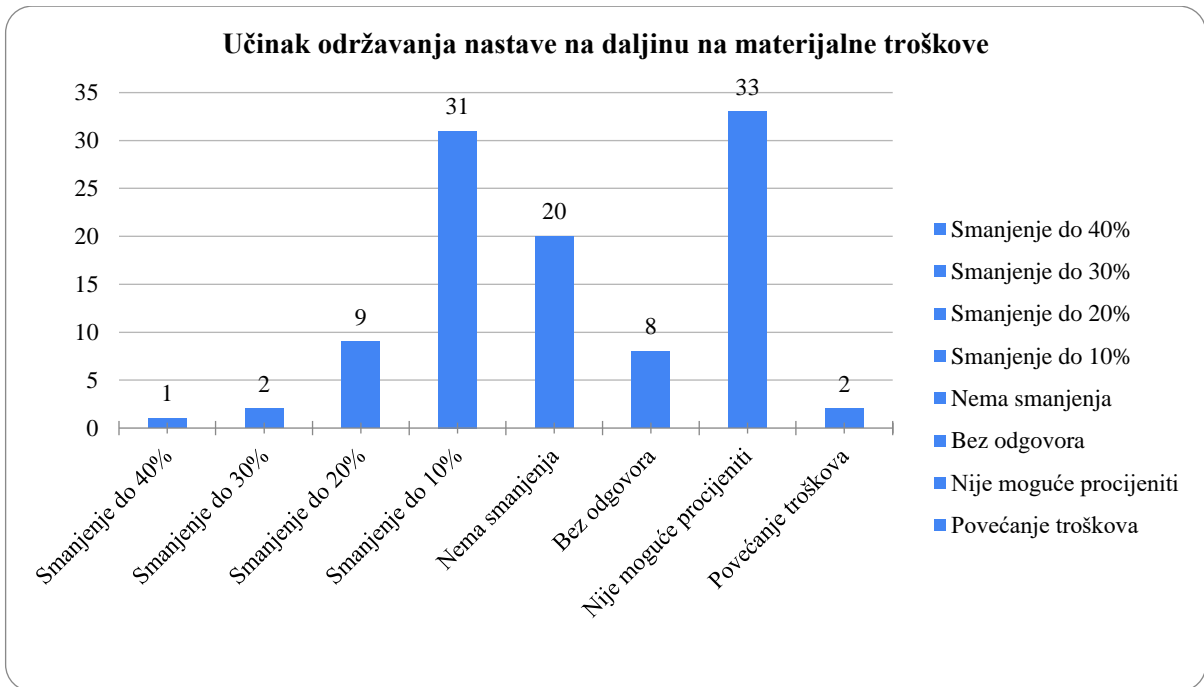
S obzirom na to da mnogi nastavnici imaju već dobro razvijene metode kontinuiranog praćenja studenata, sustavi učenja na daljinu (npr. Moodle) pružaju kvalitetnu podršku za nastavak tih aktivnosti. O tome se više može pronaći u Uputama (str. 19).

III. Financijske implikacije izvođenja nastave na daljinu – posljednji skup pitanja odnosio se na financijske implikacije izvođenja nastave na daljinu.

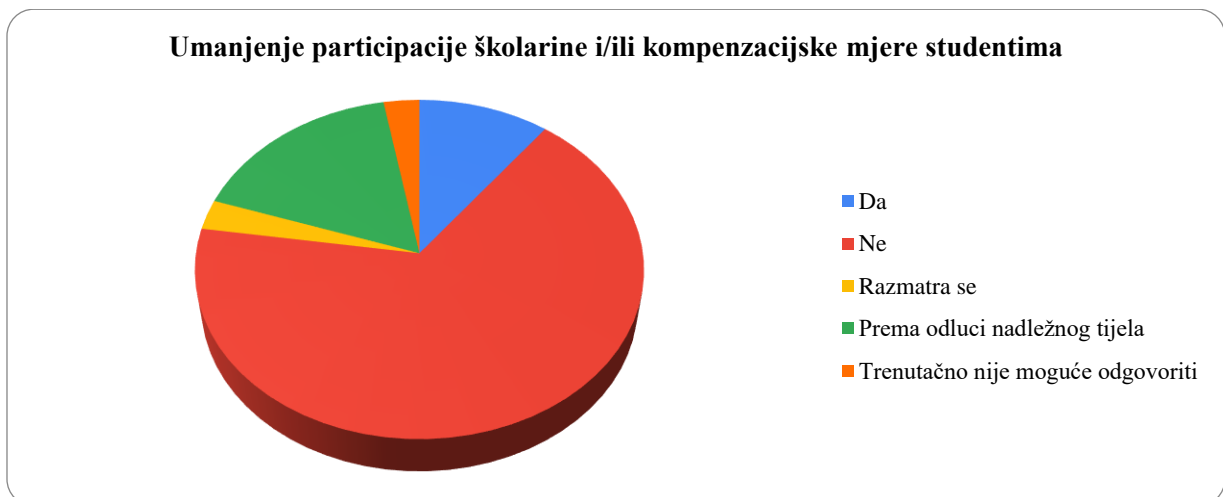
U tom skupu pitanja od visokih učilišta tražili smo procjenu učinka izvođenja nastave na daljinu na materijalne troškove ustanove. Mogući odgovori bili su: *manji su za 10 %*, *manji su za 30 %* ili sl., a postavili smo i pitanje *planiraju li donijeti odluke o umanjenju participacija studenata za vrijeme trajanja nastave na daljinu, odnosno neku drugu kompenzacijsku mjeru?* (Uz napomenu da će Ministarstvo isplatiti pune subvencije studenata kako su i dogovorene bez obzira na to što ne izvode nastavu na visokom učilištu.)

Kao što je vidljivo iz sljedećeg grafičkog prikaza, većina visokih učilišta procjenjuje da će troškovi biti smanjeni. Ipak, dva visoka učilišta navode da imaju povećane troškove (Muzička akademija i FGAG u Splitu). Važno je uzeti u obzir da je upitnik poslan u tjednu kada se na području Grada Zagreba i

Zagrebačke županije dogodio potres te su visoka učilišta bila oprezna u davanju odgovora s obzirom na štete koje su pojedina pretrpjela tijekom potresa. Činjenica je da je veliki broj visokih učilišta u gradu Zagrebu oštećen potresom i da su u prvim danima nakon potresa mnogi imali otežane, prvenstveno tehničke, uvjete djelovanja.

Na upit vezan uz umanjene participacije studentima za vrijeme trajanja nastave na daljinu, odnosno imaju li visoka učilišta u planu neku drugu kompenzacijsku mjeru, 70 % visokih učilišta odgovorilo je negativno, odnosno da nemaju u planu umanjene participacije studentima, a manji broj odgovorio je pozitivno ili da se navedeno razmatra (13 %).

ZAKLJUČAK

Ministarstvo znanosti i obrazovanja uputilo je Upitnik visokim učilištima s ciljem dobivanja službenih informacija o izvođenju nastave na daljinu u svrhu davanja određenih preporuka za podizanje kvalitete samog procesa u sljedećem razdoblju. Naglašavamo, Ministarstvo uvažava autonomiju sveučilišta i ne može donositi rješenja i odluke o provođenju nastave na daljinu na jednak način kao za osnovne i srednje škole. Međutim, od samog početka planiranja nastave na daljinu donosile su se preporuke i za visoka učilišta, a preko Sveučilišnog računskog centra (SRCE) osigurani su resursi za potporu.

Budući još uvijek ne znamo kako će se epidemiološka situacija razvijati u budućnosti, te kada bi Vlada RH temeljem odluke Nacionalnog stožera za civilnu zaštitu mogla ukinuti *Odluku o obustavi izvođenja nastave u visokim učilištima, srednjim i osnovnim školama te redovnog rada ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja i uspostavi nastave na daljinu*, zajedničkim naporima moramo raditi na tome da se akademska godina 2019./2020. završi do 30. rujna 2020. godine.

Upitniku je, od ukupno 132 visoka učilišta upisana u Upisnik visokih učilišta, pristupilo 106 visokih učilišta što čini 80 % svih visokih učilišta. Ispitanici su odgovarali na pitanja vezana uz organizaciju rada i vrednovanja u sustavu nastave na daljinu, mogućnostima završetka akademske godine u sustavu nastave na daljinu te o financijskim implikacijama izvođenja nastave na daljinu.

Sva visoka učilišta koja su se odazvala Upitniku pokrenula su nastavu na daljinu. Za izvođenje nastave na daljinu uglavnom koriste sustav Merlin (temeljen na Moodleu) ili raspolažu vlastitim sustavima. Pored toga koriste i dodatne online platforme dostupne bez naplate (Microsoft Teams, Zoom, Webex, Big Blue Button, Jitsi Meet, Skype, YouTube, OBS, Google učionica i dr.). Dodatna financijska sredstva u svrhu organiziranja kvalitetne nastave na daljinu, prema podacima iz upitnika, uložilo je 28 % visokih učilišta. Ispitanici su u najvećoj mjeri naveli da su njihovi profesori i ostali nastavnici educirani za nastavu na daljinu.

Vrlo veliki izazov pred nastavnicima na visokim učilištima bit će vrednovanje studenata te u tom smislu preporučujemo *Upute za vrednovanje i ocjenjivanje tijekom nastave na daljinu* koje je 3. travnja 2020. godine Ministarstvo objavilo na poveznici <https://mzo.gov.hr/vijesti/upute-za-vrednovanje-i-ocjenjivanje-tijekom-nastave-na-daljinu/3654> i koje mogu pomoći i nastavnicima u visokom obrazovanju.

Što se tiče mogućnosti da se akademska godina završi u sustavu nastave na daljinu, 40 ispitanih izjavilo je da su u potpunosti to u mogućnosti, 59 da to mogu djelomično napraviti, a 7 da navedeno nije moguće. S obzirom na to da je neizvjestan tijek epidemiološke situacije vezano uz koronavirus, preporučujemo visokim učilištima da na svojim vijećima i senatima rasprave sve moguće scenarije, razmijene iskustva, podijele video uratke, pripreme svojevrsne baze online radova i u međusobnom povjerenju zajedno sa studentima, ovu akademsku godinu kvalitetno dovedu do kraja. Jedan manji broj visokih učilišta iz Zagreba koji je bio pogođen potresom izjavio je da će biti teško u online okruženju završiti akademsku godinu, što dodatno potkrepljuje potrebu da se situacija treba raspraviti unutar matičnog sveučilišta te da se pomogne onima koji nemaju dovoljno resursa u nastavi na daljinu.

Naglašavamo, SRCE u sklopu kojeg je Centar za e-učenje (<https://www.srce.unizg.hr/ceu>) dugi niz godina uspješno osigurava platforme, alate i edukaciju za izvođenje e-učenja i nastave na daljinu, a Ministarstvo znanosti i obrazovanja spremno je pružiti potporu u izvođenju nastave na daljinu.

Posljednji skup pitanja odnosio se na financijske implikacije izvođenja nastave na daljinu. Najveći broj visokih učilišta procijenio je da bi se nastavom na daljinu učinak na materijalne troškove mogao smanjiti za 10 %. Što se tiče spremnosti na umanjenje participacije studenata, visoka učilišta su

najvećim dijelom izjavila da još nisu spremna odgovoriti na to pitanje jer o tome odluke donose fakultetska vijeća odnosno senati. Preporučujemo stoga da se i navedeno čim prije raspravi na nadležnim tijelima, a Ministarstvo je na raspolaganju za preporuke i konzultacije.

Na kraju, preporučujemo svim visokim učilištima da provedu upitnike o kvaliteti nastave na daljinu te potrebama za podrškom za studente i nastavnike te da otvore svoje obrazovne resurse (e-knjige, e-kolegije, videolekcije i sl.) da bi ih i druga visoka učilišta mogla koristiti u obrazovne svrhe.